

«Я НАЛЕЖУ ДО ТИХ, ХТО... ВВАЖАЄ ДРУЗІВ НАЙЛІПШОЮ ПРИКРАСОЮ ЖИТТЯ»

Урок у 7 класі

Олеся КІВЕЖДІЙ,

учитель Хустської гімназії-інтернату, Закарпатська обл.

У статті подано методику проведення уроку української мови на тему «Дієприкметниковий зворот», зокрема форми, методи роботи, а також різні типи навчальних завдань.

Ключові слова: дієприкметниковий зворот, відеоконференція, напівтест, розділові знаки.

“I HOLD WHITH THOSE WHO TREASURE FRIENDS”

7th Form Lesson

Olesia KIVEZHDIY,

teacher of Ukrainian language and literature, Uper Secondary Boarding School of Khust, Zakarpattia oblast

The paper offers teaching techniques of giving a Ukrainian language lesson on the participial phrase; it specifies a range of forms, methods, and provides various exercises.

Key words: participial phrase, video-conference, complementary tests, punctuation marks.

Тема. Дієприкметниковий зворот (узгоджене поширене означення). Відокремлення комами дієприкметникових зворотів.

Мета: дати поняття про дієприкметниковий зворот як узгоджене поширене означення, навчити семикласників визначати дієприкметникові звороти в реченні, відрізняти одиничні дієприкметники від дієприкметникових зворотів, будувати речення з дієприкметниковими зворотами, формувати вміння правильно інтонувати речення з дієприкметниковими зворотами, пунктуаційні вміння виділяти дієприкметникові звороти комами, розвивати логічне мислення, пам'ять, за допомогою комунікативно-мовленнєвого матеріалу прищеплювати моральні цінності та вміння дружити.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Вид уроку: урок-телестудія.

Обладнання: картки із завданнями, в учнів – планшети чи мобільні телефони зі сканувальними програмами, мультимедійний комплекс.

Методи, прийоми і форми роботи: відеоконференція, напівтести, робота у групах, словникова робота, дослідження-характеристика, пунктуаційний та орфографічний практикум.

Епіграф: Похибки друзів ми повинні виправляти або зносити, коли вони несерйозні.

Г. Сковорода

Перебіг уроку

Організаційний момент.

Методична ремарка. Оскільки урок імітує роботу в телестудії, то кожен його етап починається промо-заставкою (<https://www.youtube.com/watch?v=z4QDrTbzLLY>).

Мотивація навчальної діяльності, цільовизначення, планування. З'ясування емоційної готовності.

Комплімент товаришеві.

Учитель. Відомий український філософ, письменник Григорій Сковорода стверджував: «Хто добре запалився, той добре почав, а добре почати –

це наполовину завершити». Тож пропоную роботу в телестудії розпочати невеличкою приємністю – компліментом сусідові по парті, щоб «добре запалитися».

Елемент відеоконференції. Учитель демонструє відеозапис – послання від учнів паралельного 7-го класу, які пропонують протягом уроку виконати роботу з напівтестами: на місці пропусків дописати завдання чи варіанти відповідей так, щоб тест можна було розв'язати.

Напівтести

1. Виберіть речення, у якому вжито... .

А Місто прощально схилило свічки розкішних каштанів до випускників.

Б Над землею, вкритою передрілим торішнім листям, піднялися ранні квіти.

В Розпускались бруньки на затоплених деревах.

2. Виберіть речення, у якому ... відокремлювати дієприкметниковий зворот комами.

А Непорушно стоять дерева загорнені в сутінь.

Б Усміхнулися квіти вкриті кришталевою росою.

В Укрита садками балка вилає попід горою.

3. Виберіть речення, у якому дієприкметниковий зворот стоїть перед означуваним словом.

А Наталка подарувала бабусі серветку, сплетену власноруч.

Б Брати знайшли прадідову шаблю, заховану під старим одягом у скрині.

В ...

4. Дієприкметниковий зворот – це

А Дієприкметник з іменником

Б ...

В Кілька дієприкметників

5. Виберіть варіант речення, у якому ... розставлені розділові знаки.

А Думка погано висловлена, втрачає свою цінність.

Б Думка погано висловлена втрачає свою цінність.

В Думка, погано висловлена, втрачає свою цінність.

6. Дієприкметниковий зворот завжди в реченні виступає

- А непоширеним узгодженим означенням
- Б поширеним неузгодженим означенням
- В ...

Підказка. Замість крапок упишіть слова чи речення так, щоб у тесті з'явилася правильна відповідь. Обведіть її кружечком. Якщо не розумієте, як виконувати завдання, попросіть допомоги в учителя.

Оголошення теми, мети й завдань уроку.
День в історії.

Примітка. 3 грудня 1722 р. народився Г. Сковорода. Оскільки дієприкметниковий зворот семикласники вивчають на початку грудня, то вважаємо за доцільне ознайомити учнів з афоризмами філософа, узявши їх за лексичний матеріал уроку.

Узгодження цілей і плану роботи з учнями.

Методична ремарка. В імітованій телестудії окремі учні будуть виконувати певні ролі, а решту семикласників об'єднуємо у групи.

«Аналітики» працюватимуть із реченнями, з'ясують, від чого залежать розділові знаки при дієприкметникових зворотах.

«Конструктори» поширять речення дієприкметниковими зворотами, поставлять та вмотивують потрібні розділові знаки.

«Науковці» створять «шпаргалку» з теоретичним матеріалом.

«Тест-контролери» доповнять напівтести.

«Кореспондент» проведе інтерв'ю.

«Експерт» оцінить роботу учнів протягом уроку.

Правила роботи в телестудії

1. Оберіть голову групи.
2. Уважно ознайомтесь із завданнями.
3. Відповідайте тоді, коли роботу завершено.
4. Говоріть по черзі.
5. Будьте толерантними та доброзичливими.

Словникова робота.

Толерантність – повага, терпимість до чужих думок і поведінки.

Робота з епіграфом. Прочитайте вислів Г. Сковороди, витлумачте його крізь призму власних стосунків із друзями.

Актуалізація опорних знань.

Елемент відеоконференції. Учитель демонструє відеозапис: учні паралельного класу читають за ролями байку Г. Сковороди «Собака і Вовк»*.

♦ Послухайте байку Г. Сковороди з голосу учнів. Стисло перекажіть її.

- Яка ідея байки?
- Яку людину можна вважати справжнім другом? Відповідь починайте словами *я вважаю...*, *на мою думку...*
- Випишіть із тексту дієприкметники.

«Актуальне інтерв'ю».

- Що таке дієприкметник?
- Ознаки яких частин мови має дієприкметник?
- Чим дієслово відрізняється від прикметника?
- Які дієприкметники називають активними?

– Якого часу бувають пасивні дієприкметники? Які суфікси мають?

– Які різновиди означень вам відомі?

Засвоєння теоретичного матеріалу.

Формулювання висновків на основі спостереження за мовним матеріалом з елементами порівняння.

□ Порівняйте речення обох колонок. Чи змінився зміст речень?

□ Чи впливає слово, уведене в другу колонку, на розділові знаки?

Згаяного часу конем не доженеш.	Бездарно згаяного часу конем не доженеш.
Серце відкрите радіє.	Серце, відкрите людям, радіє.
Зроблене добро повертається сторицею.	Зроблене для людей добро повертається сторицею.

Дослідження-характеристика.

Запитання до «аналітиків»:

□ Що називають дієприкметниковим зворотом?

□ Від чого залежать розділові знаки при дієприкметниковому звороті?

□ Чи важливо з'ясовувати, яку частину мови пояснює дієприкметниковий зворот – іменник чи займенник?

Пояснення матеріалу. Робота з опорною картою-алгоритмом. Учитель розкриває принцип дії алгоритму виділення комами дієприкметникових зворотів на письмі. Учні формулюють правила, добирають приклади з поданих речень.

Освятила добром людина передає тепло свого серця всім.

Хороша думка, погано висловлена, втрачає свою цінність.

Зігрітий співчуттям, песик лащився до ніг.

Зігріта словом і любов'ю, не охолоне душа людини.

Усі члени експедиції були належно підготовлені й одягнені.

Покинутий, він почувався самотнім і розгубленим.

ОС – означуване слово; ДЗ – дієприкметниковий зворот.

* Текст байки див. у хрестоматії з української літератури для 9-го класу. На уроці учні мають роздруки на партах, а також спроекційований на екран зразок.

◆ Прокоментуйте виділену пунктиром частину алгоритму, використовуючи правила, подані в підручнику, наведіть власні приклади.

Робота біля дошки. Запишіть речення. Поставте потрібні розділові знаки. Виконайте повний синтаксичний розбір його.

Приятель не залишений у біді стане щирим другом.

Культура мовлення. Урок із мовознавцем О. Авраменком (https://www.youtube.com/watch?v=WLHT_ixeII).

Перегляньте відео. Запишіть зрадаговане речення, підкресліть дієприкметниковий зворот, визначте, чи потрібні тут розділові знаки. Думку обгрунтуйте.

Методична ремарка. Відео проєціюється на дошці. Проте учні можуть іще раз додатково просканувати QR-код мобільними пристроями, якщо не встигли записати речення.

Питання для самостійного осмислення.

□ Чи однаково пояснений матеріал у підручнику і схемі?

□ Про що не сказано в підручнику? Якої інформації бракує?

«Хто швидше?». Зі слів, спроеційованих на дошці (кожне слово – окремий пазл), скласти речення (початкові слова виділено курсивом). Поставити розділові знаки.

Друга, за рік, за годину, придбаного, згубити, можна. *Навіть*, на висоту, щастям, людина, поставлена, друга, потребує. *Дружба*, не триває, породжена, ніколи, вигодою, довго.

Зразок виконаного завдання.

Друга, придбаного за рік, можна згубити за годину. Навіть поставлена на висоту щастям людина потребує друга. Дружба, породжена вигодою, ніколи не триває довго.

Елемент відеоконференції. Прочитайте цікавинки про дружбу. Продовжіть речення, увівши дієприкметниковий зворот *Дружити потрібно, тому що...*

1. Фахівці стверджують, що бачитися з друзями корисно для здоров'я.

2. Міжнародний день дружби відзначають 30 липня. Його офіційно затвердили в 2011 році.

3. У процесі наукових досліджень стало ясно, що брак спілкування з близькими погано позначається на здоров'ї людини. Ті, у кого мало друзів, схильні не тільки до безсоння, а й до хронічної втоми. Такі люди на 90% частіше страждають на депресію, ніж ті, хто не відчуває браку в спілкуванні з друзями.

4. Цікавий факт: друзі мають між собою певні генетичні схожості. А все тому, що друзів ми вибираємо собі на підсвідомому рівні.

5. Чим освіченіша людина, тим менше в неї проблем зі спілкуванням. Статистика показує, що

у тих людей, які, крім школи, не здобули ніякої освіти, потерпають від нестачі друзів.

Група «конструкторів» презентує роботу з реченнями. Учитель проєціює результат на екран. Клас записує речення з дошки.

Методична ремарка. Готове завдання для висвітлення на екрані учні надсилають учителям на електронну пошту (як варіант – на блог, у навчальну онлайн-групу).

1. Поширте одиничні дієприкметники залежними словами. Підкресліть дієприкметникові звороти.

Думки ... висловленої друг не зневажить.

Фальшиві друзі – це ... перелітні птахи, які в кращу пору року прилітають, а в гіршу – відлітають.

2. Із кожної пари неускладнених речень утворіть одне з дієприкметниковим зворотом.

Людина буває самотня. Вона позбавлена спілкування з друзями.

Від близьких не можна вимагати любові. Її треба заслужити вчинками.

Пунктуаційний та орфографічний практикум. Запишіть речення – афоризми Г. Сковороди, дієприкметникові звороти підкресліть, виділіть означувані слова, вставляючи пропущені букви та розділові знаки.

Простота та щира дружба породж..ні правдивістю вміють створити з малого велике, з дешевого – дороге, а зі звичайного – приємне. Дружба зроджена спіл..ними інтересами неможлива без взаємної поваги. Родина наділ..на даром дружби і землю оберне в золото. Різко зробр..не зауважен..я друга корисніше, ніж лагідна похвала ворога.

Тестовий контроль. Доопрацьовані учнями напівтести вчитель проєціює на екран. Учні розв'язують їх, щоб перевірити, чи правильно вони складені.

Підсумок уроку.

«Шпаргалка». Учні передають зміст теоретичних понять у формі малюнків, схем. Ці шпаргалки (підписані) віддають учителям. За бажанням під час відповіді учні тягнуть шпаргалку і відповідають на питання (таким чином перевіряється «ефективність» шпаргалки). Учитель відзначає найзмістовніші шпаргалки та найкращих доповідачів.

Рефлексійно-оцінювальний етап.

Оцінювання. Роботу учнів оцінюють експерти. Учні також заповнюють картки самооцінювання, здають їх учителям для опрацювання.

1. Вивчити теоретичний матеріал. Дієприкметники *сказаний, вихований* поширити залежними словами; побудувати речення з утвореними дієприкметниковими зворотами, підкреслити їх та поставити потрібні розділові знаки.

2. Написати твір-роздум «Чи легко дружити», уживаючи дієприкметники та дієприкметникові звороти. У творі використати афоризми про дружбу (за потреби скористатися QR-карткою).